

**Міністерство освіти і науки
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

Василенко Ольга Миколаївна

**Методичні матеріали до проведення
самостійної роботи з обов'язкової освітньої компоненти
«Економіка природокористування»
для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Екологія»
кандидата біологічних наук
доцента кафедри екології та географії**

Житомир 2023

УДК 502.173:504:33(072)
М 54

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 28 лютого 2023 р.).

Рецензенти:

Криницька М.В. кандидат геологічних наук, доцент кафедри біоресурсів, аквакультури та природничих наук Поліського національного університету

Першко І. О. кандидат біологічних наук, доцент, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач методист Житомирського базового фармацевтичного фахового коледжу Житомирської обласної ради

Гарбар О.В. доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка

Василенко О. М. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Економіка природокористування» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 10 Природничі науки за освітньо-професійною програмою «Екологія»/: О. М. Василенко – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. – 27с.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Економіка природокористування» розроблені у відповідності з діючими програмами з економіки природокористування для студентів природничих факультетів університетів. Рекомендації призначені для самостійної роботи студентів з курсу «Економіка природокористування» та можуть бути використані для всіх видів контролю. Включають тести закритої форми, контрольні питання, список тем для підготовки рефератів і повідомлень, задачі, а також список рекомендованої літератури, вивчення якої дозволить успішно впоратись із запропонованими завданнями. Виконання завдань методичних рекомендацій сприяє кращому засвоєнню освітньої компоненти «Економіка природокористування».

Для студентів природничих спеціальностей.

© Василенко О. М., 2023
© Житомирський державний
університет імені Івана
Франка, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тести	4
Задачі.....	23
Теми рефератів. Контрольні питання.....	26
Список використаної літератури.....	27

ВСТУП

Перехід від індустріальної до постіндустріальної фази розвитку суспільства загострює проблему взаємодії з природою. Адже, руйнування і виснаження природного середовища призводить до неможливості забезпечення сталого економічного розвитку.

Принципи сталого розвитку виникли в результаті розумінням людством вичерпності природних ресурсів для економічного зростання та усвідомленням небезпеки, що наближається незворотних катастрофічних змін у навколишньому природному середовищі, сформульовані в доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє», висновки і пропозиції яких були основою для багатьох рішень Конференції ООН з навколишнього середовища в Ріо-де-Жанейро (1992): «Економіка — це не лише створення матеріальних цінностей, а екологія — не лише захист природи; обидві концепції однаково рівною мірою стосуються покращення долі людства». Тому вирішальним для вирішення суперечностей між економікою і природою має започаткування збалансованого економічного розвитку. Більшість екологічних проблем можливо вирішити тільки в межах всієї економіки в цілому. А саме рішення проблем економічної оцінки природних ресурсів, поєднання ринкових і прямих механізмів регулювання ефективності природокористування, створення механізмів стимулювання природоохоронної діяльності.

Метою вивчення освітньої компоненти «Економіка природокористування» є ознайомити студентів з основами раціонального природокористування в умовах науково-технічного прогресу, методиками визначення ефективності природоохоронних заходів та організації управління, економічними проблемами використання та охорони природних, земельних і водних ресурсів, переробки та використання відходів.

ТЕСТИ

- 1. Комплекс положень, умов, виконання яких є необхідним для дотримання екологічних нормативів – це**
 - a) природоохоронні норми;
 - b) екологічні регламенти;
 - c) екологічні вимоги;
 - d) екологічні правила;
- 2. Збитки, що можуть бути завдані суспільству в майбутньому через нинішнє забруднення навколишнього природного середовища називаються:**
 - a) Потенційні;
 - b) Можливі;
 - c) Відвернені;
 - d) Ліквідовані;
- 3. Збитки, що призводять до втрат або негативних змін, що виникають під час забруднення навколишнього природного середовища:**
 - a) відвернені;
 - b) можливі;
 - c) локальні;
 - d) фактичні;
- 4. Яким терміном позначають грошову оцінку негативних змін, що виникають у результаті забруднення навколишнього природного середовища та в кількості й якості природних ресурсів.**
 - a) екологічна норма;
 - b) екологічні збитки;
 - c) економічні збитки;
 - d) екологічний регламент;
- 5. до суми основних локальних збитків не належить:**
 - a) погіршення здоров'я населення;
 - b) промисловість;
 - c) економіка;
 - d) комунальне господарство;
- 6. Наука, що поєднує економіку з науками про формування продуктивної системи охорони навколишнього середовища, досліджує роль людини у біосфері та використання нею у виробничих процесах природного середовища)**
 - a) Екологія;
 - b) Економіка;
 - c) економіка природокористування;
 - d) раціональне природокористування;
- 7. Які функції виконує економічна оцінка природних ресурсів:**
 - a) облікову і стимулюючу;
 - b) регулюючу та варіативну;
 - c) соціальну та економічну;
 - d) природну та економічну;
- 8. Що називають еколого-економічними показниками?**
 - a) економічні збитки завдані природним ресурсам;
 - b) економічні показники використання природних ресурсів;
 - c) економічну оцінку природних ресурсів;
 - d) потенційні показники використання природних ресурсів;

9. Як називається діяльність з метою встановлення екологічних норм?

- a) природоохоронні норми;
- b) екологічне нормування;
- c) економічна оцінка;
- d) екологічні вимоги;

10. Що є об'єктом економіки природокористування?

- a) ресурсогосподарські норми і правила;
- b) еколого-економічні системи;
- c) система управління і методи природоохоронного господарювання;
- d) нормативні платежі;

11. Яка з функцій економіки природокористування опирається на територіальне зонування природногосподарських комплексів та залежить від відмінностей у природних умовах виробництва?

- a) еколого-економічна;
- b) виробнича
- c) технічна;
- d) просторова)

12. Що є об'єктом дослідження дисципліни «Економіка природокористування»?

- a) рівень розвитку продуктивних сил суспільства;
- b) виробничі відносини;
- c) національний дохід;
- d) природне багатство;

13. Яка з функцій економіки природокористування базується на діалектичній єдності природи і матеріального виробництва?

- a) еколого-економічна;
- b) виробнича;
- c) технічна;
- d) координаційна

14. Вкажіть вид природокористування, який використовує комплексні програми перетворення навколишнього природного середовища, покращення окремих якостей природних ресурсів, ліквідацію негативних наслідків господарської діяльності та захист від стихійних явищ?

- a) відтворення природних ресурсів;
- b) управління та моніторинг;
- c) конструктивне перетворення;
- d) ресурсоспоживання.

15. Вкажіть основні проблеми природокористування в Україні, що характеризуються недосконалістю владної вертикалі управління природокористуванням, невпорядкованістю відносин власності на природно-ресурсну складову національного багатства?

- a) виробничо-технічного характеру;
- b) соціального характеру;
- c) фінансового характеру;
- d) інституціонального характеру;

16. Яка з ознак сталого розвитку пов'язана зі збереженням біосфери як постійної основи всього життя на Землі, її сталості і постійної еволюції?

- a) егоцентрична;
- b) концентрична;
- c) антропоцентрична;

d) біосфероцентрична

17. Коли широко почало застосовуватися поняття «сталий розвиток»?

- a) у 1991 році;
- b) у 1987 році;
- c) у 1992 році;
- d) у 1997 році.

18. Перелічіть ресурси, що використовуються у виробництві на певному рівні розвитку продуктивних сил суспільства?

- a) вичерпні;
- b) невичерпні;
- c) реальні;
- d) потенційні.

19. Назвіть ресурси, які потрібні суспільству, але не можуть бути залучені у господарський обіг з якихось причин?

- a) потенційні;
- b) вичерпні
- c) відновлювані;
- d) невичерпні.

20. Які природні ресурси відносяться до вичерпних, але відновних?

- a) мінеральне паливо;
- b) рослинний і тваринний світ;
- c) енергія вітру та води;
- d) сонячна енергія;

21. Що належить до антропогенних джерел забруднення навколишнього середовища?

- a) ерозія ґрунтів;
- b) пестициди;
- c) пожежі;
- d) органічні добрива

22. У сфері природокористування стратегічними цілями екополітики є:

- a) збереження біорізноманіття;
- b) раціональне використання природноресурсного потенціалу країни;
- c) урахування екологічних і природногеографічних умов конкретної території для вирішення проблем розвитку економіки країни;
- d) підвищення конкурентоспроможності продукції на зовнішньому та внутрішньому ринках.

23. Який з принципів екологічної політики передбачає економічну спрямованість екологічної політики?

- a) еколого-економічний принцип;
- b) принцип інтеграції обов'язкових інструментів екологічної політики з добровільними;
- c) принцип ранжування інструментів екологічної політики;
- d) принцип трансформування інструментів економічної політики в інструменти екологічної політики.

24. Екологічні проблеми за масштабом поділяють на:

- a) місцеві, регіональні, планетарні;
- b) локальні, регіональні, глобальні;
- c) малі, середні великі;
- d) значні, незначні.

25. Під екологічною ефективністю розуміється:

- a) суміщення екологічних цілей і задач з цілями і задачами підприємства в цілому;

- b) активна підтримка екологічної політики;
- c) попередження негативного впливу на довкілля, раціональне використання природних ресурсів;
- d) добровільне розширення екологічних зобов'язань щодо всіх зацікавлених в екологічних аспектах його діяльності осіб і сторін.

26. Що є пріоритетним напрямком соціально-економічної оцінки природних ресурсів, що відносяться до господарської діяльності:

- a) реалізації стратегій збалансованого (сталого) розвитку;
- b) реалізації стратегій економічного розвитку;
- c) реалізації стратегій екологічного розвитку;
- d) реалізації стратегій соціального розвитку.

27. Що належить до національного багатства держав?

- a) нерухоме і рухоме майно;
- b) природні багатства;
- c) нематеріальне багатство;
- d) всі відповіді вірні.

29. Що належить до національного багатства, і також є важливим макроекономічним показником, що визначає потенціал країни й її економічну потужність?

- a) Нерухоме і рухоме майно;
- b) Природні багатства;
- c) Нематеріальне багатство;
- d) всі відповіді вірні.

30. Яке завдання в умовах ринкової економіки є найважливішим?

- a) оцінка природних ресурсів;
- b) ресурсозбереження;
- c) природокористування;
- d) економіка природокористування.

31. Який показник характеризує забезпеченість галузі основними засобами та витратити основних засобів на виготовлення одиниці продукції?

- a) капіталомісткість;
- b) капіталоозброєність;
- c) коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягу виробництва і матеріальних витрат галузі;
- d) матеріаломісткість.

32. Обернений показник матеріаломісткості продукції – це

- a) матеріаловіддача;
- b) капіталомісткість;
- c) капіталоозброєність;
- d) матеріалоозброєність.

33. Який показник найбільш концентровано і комплексно економічне зростання в галузі?

- a) продуктивності праці;
- b) трудомісткість;
- c) організації виробництва;
- d) капіталоозброєності праці.

34. Що відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних засобів?

- a) капіталовіддача;
- b) рентабельність;
- c) матеріаловіддача;

d) трудовіддача)

35. Як розрізняють залежно від отриманого коефіцієнта річних темпів економічного зростання?

- a) тенденція до економічного зростання;
- b) тенденція до спаду;
- c) незмінна динаміка;
- d) всі відповіді вірні.

36. Який показник характеризує затрати робочого часу на виробництві обсягу виготовленої продукції.

- a) Продуктивність праці;
- b) Трудомісткість;
- c) Організація виробництва;
- d) Капіталоозброєності праці.

37. Рівень екодеструктивного впливу економічних систем – це

- a) процес виробництва продукції;
- b) процес споживання продукції;
- c) процесів виробництва і споживання продукції;
- d) немає правильної відповіді.

38. Екодеструктивний вплив економічних систем відбивається рівнем?

- a) екологізація виробництва;
- b) екологізація експертизи;
- c) екологізація підприємства;
- d) екологізація політики.

39. Що характеризує частка екологічних витрат у сукупних витратах виробництва конкретного виду продукції?

- a) екологічну економіку;
- b) екологічну політику;
- c) екологічну безпеку;
- d) екологічність виробництва)

40. Що виступає важливим індикатором ефективності процесів виробництва та характеризує стан його екологічності?

- a) Екологічність виробництва;
- b) Екологічна політика виробництва;
- c) Екологоемність виробництва;
- d) Екологізація економіки.

41. Що відіграє основну роль у механізмі екологізації ...

- a) екологічна безпека;
- b) екологічна політика;
- c) екологізація економіки;
- d) державна політика)

42. Що визначає умови раціонального використання природних ресурсів, поліпшення якості навколишнього середовища, створює інституціональне забезпечення екологізації суспільного виробництва?

- a) екологічна безпека;
- b) екологічна політика;
- c) екологізація економіки;
- d) державна політика)

43. Підґрунтям для чого є потенціал зростання обсягів виробництва в умовах збереження і переходу до прискореного поліпшення якісних показників навколишнього природного середовища?

- a) екологічної безпеки;
- b) екологічної політики;
- c) екологізації економіки;
- d) державної політики.

44. Що таке розширене відтворення природних ресурсів шляхом вдосконалення технології, організації матеріального виробництва, підвищення ефективності праці в екологічній сфері?

- a) Екологічна ефективність економіки;
- b) Екологізація виробництва;
- c) Екологічність;
- d) Ресурсовіддача)

45. Що слід віднести до системи якісних інтегральних еколого-економічних показників, які стануть основою для реалізації стандартної схеми управління (регулювання) екологізацією виробництва промислових підприємств-забруднювачів?

- a) ресурсовіддачу, екологізацію, екологічність;
- b) ресурсовіддачу, екологізацію, екологічність, екологічну ефективність економіки;
- c) екологічність, екологічна ефективність економіки;
- d) екологізацію, екологічність, екологічну ефективність економіки.

46. Чим зумовлена науково-технічним прогресом та його результатами, супроводжується переміщенням центру економічного аналізу з витрат і проміжних результатів на кінцеві результати економічної діяльності і далі на прогнозовані тенденції розвитку?

- a) Екологізацією виробництва;
- b) Екологічною політикою;
- c) Екологізацією економіки;
- d) Державною політикою)

47. Що має стати головним об'єктом реалізації стратегії екологізації економіки і головним структурним осередком економіки ?

- a) еколого-економічна система;
- b) екологічна система;
- c) екологічна політика;
- d) екологізація виробництва)

48. Як оцінюється ефективність господарської діяльності підприємств?

- a) в широкому і локальному аспектах;
- b) в широкому і регіональних аспектах;
- c) правильний варіант А і Б;

49. Оцінка ефективності управління маркетинговою діяльністю підприємства слід здійснювати ...

- a) на орієнтацію на клієнтів (існуючих і потенційних);
- b) системою планування маркетингової діяльності;
- c) на відповідальність керівництва;
- d) усі відповіді вірні.

50. Чого потребує побудова та впровадження інформаційної системи забезпечення маркетингової діяльності викликає зміну організаційної структури підприємства?

- a) еволюційної трансформації;
- b) організаційної структури підприємства;

- c) інформаційного забезпечення діяльності організаційної структури;
- d) усі відповіді вірні.

51. Виберіть рядок в якому перелічені всі головні принципи сталого розвитку.

- a) Одночасний розвиток суспільства та збереження природи; забезпечення соціального самовизначення та культурного різноманіття; підтримання цілісності екосистем;
- b) Задоволення основних потреб людини; досягнення рівності та соціальної справедливості; комплексний підхід до управління екологічними системами;
- c) Поєднання збереження природи і розвитку суспільства; забезпечення соціального самовизначення та культурного різноманіття;
- d) Одночасний розвиток суспільства та збереження природи; задоволення основних потреб людини; досягнення рівності та соціальної справедливості; забезпечення соціального самовизначення та культурного різноманіття; підтримання цілісності екосистем;
- e) Досягнення рівності та соціальної справедливості; забезпечення соціального самовизначення та культурного різноманіття; підтримання цілісності екосистем.

52. Виберіть правильне твердження з переліку.

- a) Забезпечення збалансованого розвитку – це не технічна проблема, для розв’язання якої необхідні нові технічні засоби чи технології. Це проблема зміни суспільних відносин і формування такого суспільства, яке не руйнуватиме середовище свого існування;
- b) Забезпечення збалансованого розвитку – це суто технічна проблема, для розв’язання якої необхідні найновіші технічні засоби чи технології;
- c) Забезпечення збалансованого розвитку – це та необхідність, яка виведе наше суспільство на новий рівень в плані економічного зростання, але призведе до значного зростання тягаря на природні системи;
- d) Забезпечення збалансованого розвитку – це приклад того, як за допомогою сучасних технологій можна зменшити навантаження на урбанізовані екосистеми;
- e) Збалансований розвиток – це такий розвиток, який забезпечує покращення стану навколишнього природного середовища, але призводить до погіршення умов життя людини.

53. Виділіть три основні складові сталості:

- a) Наполегливість;
- b) Результативність;
- c) Адаптивність;
- d) Трансформація;

е) Відповідність.

54. Стале бачення починається з усвідомлення того, що людина і природа є невід'ємними, і разом створюють... .

- a) Соціо-екологічну систему;
- b) Соціо-економічну систему;
- c) Екологічно-економічну систему;
- d) Соціо-культурну систему;
- e) Соціо-біологічну систему.

55. Скільки ключових принципів розробили професори Стокгольмського центру сталого розвитку, щоб зрозуміти, як людина і природа взаємодіють, і на чому насправді базується стале мислення,

- a) 10;
- b) 5;
- c) 11;
- d) 7;
- e) 8.

56. У якому році була сформульована концепція сталого розвитку?

- a) 2002;
- b) 1996;
- c) 1994;
- d) 1992;
- e) 2005.

57. Які проблеми сучасності вирішує концепція сталого розвитку?

- a) Культурних;
- b) Соціальних;
- c) Економічних;

d) Екологічних;

e) Соціо-культурних.

58. Виберіть рядок в якому охарактеризовано принцип «Підтримуйте біорізноманіття»:

a) Добре керована комунікація в системі та управління взаємозв'язками можуть працювати як на позитив, та і на негатив. Завдяки налагодженій комунікації, наприклад, місто може скоріше оговтатися від прояву стихії, а з іншого боку – через добре налагоджені комунікації може набагато швидше розповсюдитися хвороба в тому ж місті, або навіть у світі.

b) Розвивайте різноманіття у всьому: біологічне, соціальне, економічне, культурне. Це основний потенціал для розвитку в майбутньому. Різноманіття розвиває здатність відповідати на виклики та зміни.

Якщо спрощувати будь-яку систему - це робить її вразливішою, неконкурентоздатною, це призводить до деградації та, врешті-решт, такі системи занепадають.

c) В цьому принципі важливо зрозуміти існування природніх циклів, на які людина не впливає, або може впливати негативно. Вчасно отриманий зворотній зв'язок і управління отриманими даними про такі природні цикли може попередити природні катастрофи.

Негативним прикладом може бути завезення рідкісних видів в нетипову для таких видів кліматичну зону. Їх розмноження і асиміляція в неприродному для них середовищі може призвести до вимирання інших видів рослин і тварин.

d) В цьому принципі важливо зрозуміти, що існують складні адаптивні системи. Розуміння того, що в рамках однієї соціо-екологічної системи декілька зв'язків відбуваються одночасно на різних рівнях, є основним підходом мислення в рамках складних адаптивних систем.

Прийняття непередбачуваності та невизначеності, визнання різноманітних перспектив і векторів розвитку - ключове в даному принципі.

e) Соціо-екологічні системи знаходяться у постійному розвитку. Постійний перегляд існуючих знань і навчання - в умовах, що постійно змінюються – є запорукою сталого розвитку.

Побудова довіри як основи соціального капіталу є критичною для розвитку систем і мереж. Саме довіра допомагає нам адаптуватися у період криз.

59. Виберіть рядок в якому охарактеризовано принцип «Керуйте взаємозв'язками»:

a) Добре керована комунікація в системі та управління взаємозв'язками можуть працювати як на позитив, та і на негатив. Завдяки налагодженій комунікації, наприклад, місто може скоріше оговтатися від прояву стихії, а з іншого боку – через добре налагоджені комунікації може набагато швидше розповсюдитися хвороба в тому ж місті, або навіть у світі.

b) Розвивайте різноманіття у всьому: біологічне, соціальне, економічне, культурне. Це основний потенціал для розвитку в майбутньому. Різноманіття розвиває здатність відповідати на виклики та зміни.

Якщо спрощувати будь-яку систему - це робить її вразливішою, неконкурентоздатною, це призводить до деградації та, врешті-решт, такі системи занепадають.

c) В цьому принципі важливо зрозуміти існування природніх циклів, на які людина не впливає, або може впливати негативно. Вчасно отриманий зворотній зв'язок і управління отриманими даними про такі природні цикли може попередити природні катастрофи.

d) В цьому принципі важливо зрозуміти, що існують складні адаптивні системи. Розуміння того, що в рамках однієї соціо-екологічної системи декілька зв'язків відбуваються одночасно на різних рівнях, є основним підходом мислення в рамках складних адаптивних систем.

Прийняття непередбачуваності та невизначеності, визнання різноманітних перспектив і векторів розвитку - ключове в даному принципі.

e) Соціо-екологічні системи знаходяться у постійному розвитку. Постійний перегляд існуючих знань і навчання - в умовах, що постійно змінюються – є запорукою сталого розвитку.

Побудова довіри як основи соціального капіталу є критичною для розвитку систем і мереж. Саме довіра допомагає нам адаптуватися у період криз.

60. Виберіть рядок в якому охарактеризовано принцип «Працюйте з природою, а не проти неї»:

a) Добре керована комунікація в системі та управління взаємозв'язками можуть працювати як на позитив, та і на негатив. Завдяки налагодженій комунікації, наприклад, місто може скоріше оговтатися від прояву стихії, а з іншого боку – через добре налагоджені комунікації може набагато швидше розповсюдитися хвороба в тому ж місті, або навіть у світі.

b) Розвивайте різноманіття у всьому: біологічне, соціальне, економічне, культурне. Це основний потенціал для розвитку в майбутньому. Різноманіття розвиває здатність відповідати на виклики та зміни.

Якщо спрощувати будь-яку систему - це робить її вразливішою, неконкурентоздатною, це призводить до деградації та, врешті-решт, такі системи занепадають.

c) В цьому принципі важливо зрозуміти існування природніх циклів, на які людина не впливає, або може впливати негативно. Вчасно отриманий зворотній зв'язок і управління отриманими даними про такі природні цикли може попередити природні катастрофи.

d) В цьому принципі важливо зрозуміти, що існують складні адаптивні системи. Розуміння того, що в рамках однієї соціо-екологічної системи декілька зв'язків відбуваються одночасно на різних рівнях, є основним підходом мислення в рамках складних адаптивних систем.

е) Соціо-екологічні системи знаходяться у постійному розвитку. Постійний перегляд існуючих знань і навчання - в умовах, що постійно змінюються – є запорукою сталого розвитку.

61. Виберіть рядок в якому охарактеризовано принцип «Прискорюйте зворотній зв'язок»:

а) Добре керована комунікація в системі та управління взаємозв'язками можуть працювати як на позитив, та і на негатив. Завдяки налагодженій комунікації, наприклад, місто може скоріше оговтатися від прояву стихії, а з іншого боку – через добре налагоджені комунікації може набагато швидше розповсюдитися хвороба в тому ж місті, або навіть у світі.

б) Розвивайте різноманіття у всьому: біологічне, соціальне, економічне, культурне. Це основний потенціал для розвитку в майбутньому. Різноманіття розвиває здатність відповідати на виклики та зміни.

с) В цьому принципі важливо зрозуміти існування природніх циклів, на які людина не впливає, або може впливати негативно. Вчасно отриманий зворотній зв'язок і управління отриманими даними про такі природні цикли може попередити природні катастрофи.

д) В цьому принципі важливо зрозуміти, що існують складні адаптивні системи. Розуміння того, що в рамках однієї соціо-екологічної системи декілька зв'язків відбуваються одночасно на різних рівнях, є основним підходом мислення в рамках складних адаптивних систем.

е) Соціо-екологічні системи знаходяться у постійному розвитку. Постійний перегляд існуючих знань і навчання - в умовах, що постійно змінюються – є запорукою сталого розвитку.

62. Скільки всього є глобальних цілей сталого розвитку?

а) 28;

б) 30;

с) 10;

д) 17;

е) 15.

63. Скільки завдань мають глобальні цілі сталого розвитку?

а) 211;

б) 45;

с) 124;

d) 169;

e) 155.

64. Автором інноваційної економічної теорії сталого розвитку, системно висвітленої в монографії «Поза зростанням: економічна теорія сталого розвитку» («англ. Beyond Growth. The Economics of Sustainable Development»), є:

a) Дейлі Герман;

b) d) Айрес;

c) Л. Кохрсен;

d) К. Боулдинга;

e) Н. Джорджеску-Рогена)

65. В якому році була прийнята «Всесвітня стратегія охорони природи» (ВСОП) за ініціативою ЮНЕП, Міжнародного союзу охорони природи (МСОП) і Всесвітнього фонду дикої природи, яка вперше в міжнародному документі містила згадку стійкого розвитку?

a) 1989;

b) 1980;

c) 1970;

d) 1988;

e) 1990.

66. На якій конференції був прийнятий термін «сталий розвиток»?

a) «Ріо 20»;

b) «Порядк денний на XXI століття»;

c) Конференція ООН з питань клімату 2015;

d) Конференція ООН з питань клімату 2015;

e) Конференція ООН з проблем середовища, оточуючого людину, 1972 року.

67. До якого року розроблена стратегія, що має на меті встановлення цілісної системи операційних та стратегічних цілей переходу до інтегрованого соціального, економічного та екологічного розвитку України?

- a) до 2025 року;
- b) до 2040 року;
- c) до 2030 року;
- d) до 2035 року;
- e) до 2032 року.

68. Через формування яких двох видів ефекту проявляється діяльність природоохоронної ефективності ?

- a) первинного та кінцевого
- b) економічного та соціального
- c) первинного та економічного
- d) кінцевого та соціального
- e) варіант Б і Г вірні

69. В яких випадках природоохоронні засоби ефективні?

- a) у випадку співвідношення між результатами і витратами
- b) коли кошти витрачені на їх реалізацію будуть більшими, ніж кошти затрачені на подолання екологічних дисбалансів чи катастроф
- c) коли кошти не будуть витрачені на їх реалізацію
- d) коли кошти витрачені на їх реалізацію будуть меншими, ніж кошти затрачені на подолання екологічних дисбалансів чи катастроф.
- e) варіант А і Г вірний

70. Який ефект природоохоронної діяльності може забезпечити реалізацію прагнень суспільства жити в сприятливому зовнішньому природному середовищі?

- a) Соціальний
- b) Економічний
- c) Кінцевий
- d) Первинний
- e) усі відповіді вірні

71. Яка ефективність витрат на природоохоронні заходи означає їх результативність?

- a) Кінцева
- b) Соціальна
- c) Економічна
- d) Первинна
- e) усі відповіді вірні

72. Який ефект полягає в зменшенні забруднення довкілля і поліпшенні його стану і виявляється в зниженні об'ємів забруднень і концентрацій шкідливих домішок в атмосфері?

- a) Економічний
- b) Первинний
- c) Соціальний
- d) Кінцевий
- e) усі відповіді вірні

73. Який ефект сформульований в зростанні рівня життя населення, ефективності виробництва?

- a) Економічний
- b) Соціальний
- c) Первинний
- d) Кінцевий
- e) усі відповіді вірні

74. Які регулювання розрізняють в економіці?

- a) усі відповіді вірні
- b) бюджетне
- c) податкове
- d) валютне
- e) варіант Б і В

75. Установіть відповідність між цілями раціонального природокористування та інструменти їх досягнення:

Цілі:

- a) Максимальне використання всього об'єму ресурсів, що вилучається з природного середовища
- b) Комплексне вивчення антропогенного впливу на навколишнє середовище та прогнозування його наслідків
- c) Озеленення, відновлення лісонасаджень, активне формування та розширення зелених зон великих міст.
- d) Застосування альтернативних видів енергії та безвідходних технологій, формування "зеленої" енергетики.
- e) Застосування схем водоспоживання замкнутого циклу з метою економії водних ресурсів та запобігання забрудненню гідросфери, зокрема, та природного середовища взагалі

Інструменти:

1. Оподаткування, інвестування
2. Оподаткування, штрафні санкції, екологізаційні акції
3. Бюджетне фінансування, національні та міжнародні гранти
4. Плата за ресурси, бюджетне фінансування
5. Оподаткування, штрафні санкції, інвестування

76. Що має стати наочним результатом ефективності природоохоронної діяльності в Україні?

- a) Національна екологічна стратегія України.
- b) Національна економічна стратегія України.
- c) Національна соціальна стратегія України.
- d) Національна технологічна стратегія України.
- e) варіант Г і А

77. У системі управління природоохоронною діяльністю підприємства можна виділити такі види:

- a) усі відповіді вірні
- b) експлуатацію очисних споруд
- c) контроль за викидами в навколишнє середовище
- d) варіант Б і В

е) планування

78. На які принципи має спиратися стратегічне планування політики екологічної безпеки?

- а) збалансування та взаємного доповнення загальнонаціональних та регіональних екологічних пріоритетів
- б) інтеграції екологічної складової в галузеві політики – економічну
- с) соціальну; екологічної відповідальності суб'єктів промислової сфери
- д) усі відповіді вірні
- е) політичної пріоритетності вирішення проблем екологічної безпеки

79. Яких основних груп важелів передбачає механізм фіскального регулювання ?

- а) економічних та податкових
- б) бюджетних та податкових
- с) бюджетних та соціальних
- д) економічних та соціальних
- е) бюджетних та економічних

80. Що є метою управління в галузі раціонального природокористування?

- а) контроль за додержанням вимог екологічної безпеки
- б) раціонального використання природних ресурсів
- с) реалізація законодавства
- д) забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища
- е) усі відповіді вірні

81. Від чого залежить сумарний розмір економічного збитку?

- а) токсичності технологічних викидів
- б) кількості залучених у господарський обіг природних ресурсів
- с) від рівня уже існуючого забруднення навколишнього природного середовища
- д) усі відповіді вірні
- е) обсягів відходів, які утворюються у виробництві

82. Дайте визначення поняттю «моральний збиток».

- а) це збитки, що можуть бути завдані суспільству в майбутньому через нинішнє забруднення навколишнього природного середовища
- б) це збиток від незадоволення людей якістю навколишнього природного середовища
- с) це безпосередні втрати природного середовища чи виду природного ресурсу та витрати на ліквідацію негативних наслідків у вартісних одиницях.
- д) це та частина збитків, на яку їх було зменшено завдяки здійсненню природоохоронних заходів
- е) це втрати або негативні зміни, які виникають від забруднення навколишнього природного середовища

83. Екологічний аудит підприємства може бути

- а) зовнішнім та внутрішнім;
- б) сертифікованим та несертифікованим;
- в) відкритим та закритим;
- г) державним та приватним.

84. Які права має виконувач екоаудиту?

- а) залучати на договірних засадах для вирішення окремих питань, що виникають у процесі проведення екологічного аудиту і вимагають спеціальних знань, фахівців відповідного профілю, не покладаючи на них відповідальність за висновки екологічного аудиту
- б) самостійно визначати форми і методи екологічного аудиту відповідно до законодавства та договору із замовником екологічного аудиту
- в) отримувати документи, матеріали та інші відомості, наявні у замовника та в об'єкта екологічного аудиту, необхідні для проведення екологічного аудиту
- г) всі відповіді вірні

85. Під час контролю діяльності підприємства у сфері поводження з відходами перевіряється:

- а) дозволи та ліміти на утворення і розміщення відходів
- б) наявність документів (журналів) ведення первинного поточного обліку відходів, які утворюються, збираються, перевозяться, зберігаються, обробляються, утилізуються, знешкоджуються та видаляються
- в) реєстрові карти на об'єкти утворення та об'єкти оброблення і утилізації відходів та паспорти на місця видалення відходів
- г) дотримання вимог екологічної безпеки під час транспортування та зберігання відходів
- д) всі відповіді вірні

86. Після завершення екологічного аудиту в протоколі вказуються

- а) виявлені під час обстеження об'єкту порушення природоохоронного законодавства і яким чином вони були встановлені
- б) висновки за результатами перевірки об'єкту
- в) об'єкт, що підлягав обстеженню, і його характеристика, відомості про виконавця
- г) висновки екологічного аудиту
- д) всі відповіді вірні

87. Закон України «Про екологічний аудит» був прийнятий:

- а) 24 червня 1994 року
- б) 24 червня 2004 року
- в) 24 червня 2009 року

88. Розмір санітарно-захисної зони встановлюються залежно від класу

- а) для I класу – 50 м., II – 100 м., III – 300 м., IV – 500 м., та V класу – 1000 м.
- б) для I класу – 1000 м., II – 500 м., III – 300 м., IV – 100 м., та V класу – 50 м.
- в) для I класу – 10000 м., II – 5000 м., III – 3000 м., IV – 1000 м., та V класу – 500 м.

89. Основою сформованого в Україні фінансово-економічного механізму збалансованого природокористування є

- а) природоохоронне, податкове і бюджетне законодавство;
- б) екологічне та економічне законодавство;
- в) встановлені законодавчо податки, акцизи, збори тощо;
- г) екологічний контроль та страхування.

90. Якими економічними показниками характеризуються зміни параметрів господарської діяльності економічних суб'єктів (доходів, виробничих витрат, рівня рентабельності, якості продукції, продуктивності праці), у відповідь на процеси

використання природних благ або впливу на компоненти природного середовища називають

- а) еколого-економічні оцінки;
- б) еколого-економічні ставки;
- в) фінансові трансферти;
- г) негрошові форми підтримки екологічної діяльності.

91. За природою впливу на економічні інтереси суб'єкта фінансово-економічні інструменти природокористування поділяються на такі групи:

- а) штрафи та субсидії;
- б) адміністративний перерозподіл та трансферти через податки, кредити, виплати;
- в) торгівля екологічними дозволами та адміністративний розподіл коштів;
- г) всі відповіді вірні.

92. Збори за забруднення навколишнього середовища є складовими:

- а) адміністративного регулювання природокористування;
- б) правового регулювання природокористування;
- в) ринкового способу регулювання природокористування;
- г) економічного регулювання природокористування.

93. За понаднормові обсяги розміщення відходів збір за забруднення навколишнього природного середовища

- а) нараховується у п'ятикратному розмірі;
- б) не нараховується;
- в) нараховується в залежності від шкідливості відходів;
- г) нараховується в десятикратному розмірі.

94. Мінекобезпеки встановлює ліміти на викиди стаціонарними джерелами забруднення терміном:

- а) на один рік;
- б) на два роки;
- в) на п'ять років;
- г) на один – три роки.

95. Джерелами фінансування природоохоронної діяльності є:

- а) власні кошти підприємств, бюджетні кошти;
- б) кредити, екологічні інвестиції;
- в) гранти міжнародних організацій, екологічні інвестиції;
- г) всі відповіді вірні.

96. Державний фонд охорони навколишнього природного середовища утворюється за рахунок:

- а) стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- б) добровільних внесків та екологічного податку;
- в) частини екологічного податку, добровільних внесків, штрафів за шкоду заподіяну в результаті порушення законодавства;
- г) земельного податку та податку на автомобілі.

97. З якого року почав діяти утилізаційний збір в Україні?

- а) 2000 р.;
- б) 2005 р.;
- в) 2013 р.;
- г) 2015 р.

98. Нарахований екологічний податок платник сплачує впродовж

- а) 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації;
- б) 20 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації;
- в) 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації;
- г) 40 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації.

99. Загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, – це:

- а) екологічний податок;
- б) збір за забруднення навколишнього середовища;
- в) плата за забруднення навколишнього природного середовища;
- г) рентна плата)

ЗАДАЧІ

Задача 1. На керамічному заводі була проведена проведення реконструкція очисних споруд. Визначить якою є соціальна ефективність цих природоохоронних, якщо:

При здійсненні реконструкції було затрачено 8898 у.о.; 826 у.о. – складають витрати на утримання очисних споруд; 115 тис. шт.; виробляв кожен працівник до реконструкції;

120 тис. почав виробляти кожен працівник після здійснення реконструкції; 9,3 у.о. – вартість 1000 шт. цегли; 266 днів в рік працював 1 робітник підприємства до реконструкції; 270 днів почав працювати кожен працівник після реконструкції; тривалість лікарняного на одного хворого середньому 7 днів хвороби при амбулаторному лікуванні (розмір допомоги 14у.о) та 5 днів при стаціонарному лікуванні (розмір допомоги 60 у.о); амбулаторно лікувалися 5 працівників, стаціонарно - 4 осіб; один працівник один виробляє продукцію вартістю 38 у.о.

Задача 2. Виберіть і обґрунтуйте найкращий варіант природоохоронних заходів на підприємства, якщо:

1. капіталовкладення складають – 110 млн. у.о., витрати при експлуатації – 11 млн. у.о./рік;
2. капіталовкладення складають – 125 млн. у.о., витрати при експлуатації – 13 млн. у.о./рік;
3. капіталовкладення складають – 120 млн. у.о., витрати при експлуатації – 12,5 млн. у.о./рік;
4. капіталовкладення складають – 122 млн. у.о., витрати при експлуатації – 12 млн. у.о./рік; окупність капіталовкладень – 8 років.

Задача 3 Яким чином можна досягти зменшення викидів хімічного підприємства, якщо вартість основних промислово-виробничих його фондів складає 500 млн. грн. Підприємство забруднює повітря сірчанам ангідридом над промисловою територією - $1,0 \text{ мг/м}^3$, а також є причиною концентрації сірчаного ангідриду над містом з 500 тис. мешканців - $0,5 \text{ мг/м}^3$ та над 400 га сільськогосподарських угідь – $0,6 \text{ мг/м}^3$ (Ен прийняти 0,12). Оберіть найефективніший варіант, обґрунтуйте:

а) Будівництвом сірко поглинальної установки, вартістю 3 млн. грн., експлуатаційними витратами - 6 млн. грн. - до $0,5 \text{ мг/м}^3$ над промисловим майданчиком, $0,3 \text{ мг/м}^3$ над сільськогосподарськими угіддями та $0,1 \text{ мг/м}^3$ над містом;

б) Витратити 55 млн. грн. на впровадження нового процесу отримання сірчаної кислоти, витрати при експлуатації - 12 млн. грн. на рік - до $0,2 \text{ мг/м}^3$ над промисловим майданчиком, $0,1 \text{ мг/м}^3$ над сільськогосподарськими угіддями та над містом.

Задача 4. Підприємство «Хімволокно», що знаходиться в населеному з кількістю мешканців 350 тис. осіб викидає в атмосферу на висоту 280 м щороку 6 тис. т аміаку, 4 тис. т фенолу, та 8 тис. т формальдегіду. Запропонуйте економічно ефективні заходи провадження очисних споруд для цього підприємства?

Задача 5. На виробництві залізобетонних виробів м. Бровари проектом нормативів ГДВ визначено налаштування II ступеня очистки викидів від технологічного обладнання для приготування бетону (термін виконання I квартал 2018р.), задля зниження концентрації пилу цементу з 1 г/м^3 до $0,05 \text{ г/м}^3$ при об'ємній витраті газопилового потоку $30000 \text{ м}^3/\text{год}$ ($8,3 \text{ м}^3/\text{с}$); під час здійснення перевірки 18 травня 2018 р. зафіксовано невиконання заходу та порушення законодавства про охорону атмосферного повітря; інструментальні контрольні заміри показали, що концентрація пилу по цьому джерелу складає 1 г/м^3 ; потужність дозволеного викиду дорівнює $0,05 \text{ г/м}^3$; установка працює вісім годин на добу при п'ятиденному робочому тижні; ГДКсд пилу складає $0,02 \text{ мг/м}^3$; У м. Бровари моніторинг за рівнем забруднення атмосферного повітря не проводиться. Розрахуйте розміри відшкодування збитків!

Задача 6. Підприємство, що знаходиться в обласному центрі, у якому мешкає понад 10000 осіб за другий квартал 2020 року забруднило атмосферне повітря $0,05 \text{ т}$ сірководню. Розрахуйте суму збору за забруднення навколишнього природного середовища)

Задача 7.

У районному центрі з чисельністю населення 30 тис. чол. розташоване промислове підприємство, що у має такі обсяги викидів на рік:

- оксидів азоту 54 т (ліміт 49 т);
- оксиду вуглецю 85 т (ліміті 74 т);
- ангідриду сірчастого 30 т (ліміт 28 т);
- твердих речовин 150 т (ліміті 154 т).

Визначіть обсяги збору за забруднення атмосфери для цього промислового підприємства)

Задача 8. Промислове виробництво, що знаходиться у басейні р.Дністер скидає щороку забруднюючі речовини у таких обсягах:

- азот амонійний – 30 т (ліміт 29 т);
- нітриту – 18 т (ліміт 15 т);
- нітрати – 50 т (ліміт 50 т);
- органічні речовини – 40 т (ліміт 40 т).

У підприємства відсутній дозвіл на скиди забруднюючих речовин. Яку суму необхідно сплатити підприємству? Визначіть обсяги збору за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти.

Задача 9. У 2020 році щокварталу платник збору за розміщення малонебезпечних відходів з річним лімітом у обсязі 900 тонн розміщував по 300 тонн відходів за межами населеного

пункту на відстані понад 3 км від його межі задля забезпечення захисту атмосферного повітря та водних об'єктів від забруднення на полігоні. Визначить обсяги збору за розміщення відходів.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Сучасний стан природокористування у світі та Україні.
2. Проблема сталого розвитку економіки й охорона навколишнього природного середовища) Компенсаційний підхід до їх вирішення.
3. Природні ресурси України та їх вплив на становлення ринкової економіки. Сучасний стан корисних копалин в Україні та ефективність їх використання (за допомогою статистичних показників).
4. Темпи економічного розвитку суспільства та природоохоронна господарська діяльність.
5. Наукові підходи до економічних оцінок природних ресурсів і територій та їх аналіз
6. Проблема відходності виробництва й використання відходів у контексті переходу до стійкого розвитку.
7. Зарубіжний досвід ефективного природокористування.
8. Характеристика та аналіз основних природоохоронних заходів.
9. Дослідження механізму формування економічних збитків.
10. Проблеми оцінки економічної ефективності природоохоронних заходів.
11. Характеристика фінансово-економічного механізму природокористування.
12. Податок, мито і штраф як еколого-економічні інструменти природокористування.
13. Дотації, субсидії, гранди і кредити як еколого-економічні інструменти природокористування.
14. Види плати за забруднення навколишнього природного середовища) Нарахування і розподіл плати за забруднення навколишнього природного середовища між різними фондами.
15. Система стимулювання раціонального природокористування.
16. Проблеми поєднання еколого-економічних інструментів з правовими та їх ефективність.
17. Аналіз системи управління охороною навколишнього природного середовища)
18. Напрямки розвитку економічних інструментів екоменеджменту в Україні.

Контрольні запитання:

1. Розкрийте механізм справляння зборів за використання природних ресурсів.
2. Які напрямки вдосконалення безвідходних технологій?
3. Наведіть основні аспекти науково-технічного прогресу в економіці природокористування.
4. Які основні задачі економіки природокористування?
5. Вкажіть напрямки підвищення економічної ефективності природокористування.
6. Які основні підходи до класифікації видів природокористування і в чому вони полягають?
7. Коли природні ресурси перетворюються у складову продуктивних сил суспільства?
8. Які принципи, категорії та закони необхідно використовувати під час дослідження екологічних явищ в економіці природокористування?
9. У чому особливості застосування експериментального методу дослідження в економіці природокористування?
10. Утилітарні і неутилітарні форми ставлення людини до природи – у чому їх суть і значення?

Рекомендована література

Основна:

1. «Економіка природокористування»: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів III курсу спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища» / Галла-Бобик С.с) – Ужгород: Ліра) – 125 с.
2. Економіка природокористування: Підручник /Хвесик М.а), Рогач С.М., Кулаєць М.М., Льків Л.а), Авраменко Т.П. – К.: КомПринт, 2014. –341 с.
3. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник / за заг. ред. Мельника Л. д) Суми: Унів. кн., 2016. 759 с.
4. Резнікова Н. с) Глобальні екологічні проблеми в сучасному світі. Екологічна детермінанта міжнародних економічних відносин: навч. посіб. Київ: Вістка, 2016. 215 с.
5. . Бондаря О.І., Рудька d)І. Екологічна безпека та охорона навколишнього середовища: підручник. К. : Вид. ПП "ЕКМО" ; Х. : ТОВ "Укртехнологія", 2014. 424 с.
6. . с)Ф. Семенова, О. Л. Михайлик. Екологічний менеджмент: навчальний посібник. К. Центр навчальної літератури, 2014. 408 с.

Додаткова:

1. Податковий кодекс України. № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. / Відомості Верховної Ради України, 2011, N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112.
2. Павліха Н. с) Організаційно-економічні основи екологічно безпечного природокористування : монографія / Н. с) Павліха, К. М. Федина) – Київ : Кондор, 2017. – 270 с
3. Моделювання з зовнішньоекономічної діяльності України: моногр./Павліха Н.с),Тоцька О. Л. – Луцьк: Вежа-Друк, 2018. – 152 с.
4. Мельник Л. d) Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: навчальний посібник / за заг.ред., проф. Л. d) Мельника та проф. М. К. Шапочки. – Суми: Університетська книга, 2006. – 759с.
5. Мельник Л. d) Основи стійкого розвитку: навчальний посібник / за заг. ред. проф. Л. d) Мельника) – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 654с.
6. Стадницький Ю. І. Економіка природокористування текст лекцій:/ Ю. І. Стадницький, Т. І. Данилович, О. І. Руда – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2003. – 92с.

Інтернет ресурси:

1. <http://nuwm.rv.ua/kek.html>
2. Офіційний сайт Держкомстату України // www.ukrstat.gov.ua/
3. Офіційний сайт Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку // <http://wdc.org.ua/uk/geoinformatics>